

РОЗДІЛ VII

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

УДК 159.923

DOI 10.31339/2413-3329-2020-1(11)-274-276

Алмашій Іван Іванович,
старший викладач,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ
ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКИХ СЕМІНАРІВ

В статті розглянуто поєднання соціально-психологічних характеристик екологічної складової наукових загальноуніверситетських семінарів. Проведення науково-практичних семінарів розглянуто з впровадженням наступних соціально-психологічних функцій екосоціалізації: екологічна адаптація, екологічна актуалізація, активізація екологічної діяльності. Вказано на те, що центричною характеристикою екологоприйняттого стилю життєдіяльності суспільства є поняття екологічна культура, яка окреслює форму такого стилю життєдіяльності та є рушійною (основною) силою у прийнятті рішень щодо взаємодії у системі «Людина-Природа».

Ключові слова: науково-практичний семінар, екологічна культура, освіта, навчання.

Постановка проблеми. Наукова робота студентів та молодих учених, насамперед спрямована на покращення життя окремої людини та суспільства загалом. Передумовами виникнення і розвитку нової галузі міждисциплінарних наукових знань можна вважати три об'єктивних реальності: ринок, підприємництво і відносини між державою та особистістю. Оскільки реалізація вмінь і навичок економічної психології відбувається не лише в системі «Людина-Людина», а і в системі «Людина-Природа», то ж актуальним, на нашу думку, є організація науково-практичних семінарів зі студентами, в процесі фахової підготовки, з дотриманням принципу природоцентризму.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Теоретичні основи феномену екологічної культури знаходимо у працях В. Логвиненко. Особливості формування екологічної культури молоді висвітлено у наукових доробках С. Дерябо, І. Зверева, Б. Ліхачова, В. Панова, В. Ясвіна. Проблеми екологічного виховання молоді у працях Я. Гаць, В. Хвіст, О. Дідков. На важливість використання інформаційних технологій у процесі формування екологічної культури молоді наголошує І. Роберт.

Мета статті: розглянути соціально-психологічну характеристику екологічної складової загальноуніверситетських заходів.

Результати дослідження. Центричною характеристикою екологоприйняттого стилю життєдіяльності суспільства є поняття «екологічна культура», яка окреслює форму такого стилю життєдіяльності та є рушійною (основною) силою у прийнятті рішень щодо взаємодії у системі «Людина-Природа». В контексті нашого дослідження екологічну культуру розглядаємо як окрему галузь людської духовності, пізнання та практики, яка визначає характер та способи відносин людини з природою.

Науковці зазначають, що культура екологічна – це культура всіх видів людської діяльності, так чи інакше пов'язаних з пізнанням, освоєнням і перетворенням природи; складається із знання та розуміння екологічних нормативів, усвідомлення необхідності їх виконання, формування почуття громадянської відповідальності за долю природи, розробки природоохоронних заходів та безпосередньої участі в їх проведенні. Вона є складовою частиною світової культури, в якій властиве глибоке і загальне усвідомлення важливості сучасних екологічних проблем у житті і майбутньому розвитку людства. Свідоме засвоєння й оволодіння екологічною культурою має розпочатись з дитинства, одночасно з засвоєнням положень загальної культури [2, с. 255].

Основою екологовідповідного стилю життєдіяльності людини в суспільстві нами виокремлені наступні елементи:

- змістовний;
- ціннісний;
- моделювання природовідповідної діяльності.

Проілюструємо особливості формування еколого-відповідного стилю життєдіяльності майбутніх фахівців, на прикладі Мукачівського державного університету. Як показує практика, одним з найефективніших наукових заходів у ЗВО є організація та проведення науково-практичних семінарів. Варто зазначити, що до проведення таких заходів долучається товариство студентів та молодих вчених «Наука майбутнього» Мукачівського державного університету. Своїм завданням НТ «Наука майбутнього» вбачає:

- залучення майбутніх фахівців до науково-дослідної роботи та створення умов для розкриття їх наукового і творчого потенціалу;

- організація та розвиток співробітництва з іншими ЗВО, науковими установами та організаціями, міжнародного наукового і культурного співробітництва;

- надання інформаційної та іншої допомоги студентам, аспірантам, докторантам і молодим ученим МДУ в проведенні наукових досліджень;

- сприяння фаховому працевлаштуванню студентів та аспірантів, розвитку молодіжних наукових ініціатив;

- сприяння представленню, захисту і реалізації професійних, інтелектуальних, юридичних і соціально-побутових прав та інтересів студентів, аспірантів та молодих вчених, тощо [4].

При організації та проведенні науково-практичних семінарів щодо реалізації механізмів екологосоціальної регуляції та екологовідповідної поведінки майбутніх фахівців увага зацентована на:

- встановленні та підтримці соціальних зв'язків як в навчальному процесі, так і поза ним, згуртуванні навколо наукової ідеї та її спільному опрацюванні з використанням сучасних комунікаційних платформ;

- створенні екологічних навчальних програм, в яких презентуються екологічні моделі взаємодії «Природа-Людина» в різних наукових напрямках;

- формуванні екологічної свідомості та екологічної культури через прийняття екологовідповідних норм, правил та завдань.

Науково-практичні семінари проводяться з дотриманням соціально-психологічних характеристик групи: екологічна спрямованість групи, організованість групи; психологічний клімат групи; референтність; інтелектуальна активність і комунікабельність; емоційна комунікабельність; вольова комунікабельність. [3, с. 141]

Окрім того в Мукачівському державному університеті науковим товариством «Наука майбутнього» проводяться науково-практичні семінари з напрямів дослідження екологічної психології, екологічної освіти та екологічного виховання, екологоорієнтованих

сучасних технологій. Проілюструємо їх детальніше.

1. Тема заходу: «Соціальний медіамакетинг в освіті». Кількість учасників: близько 50 осіб. Мета проведення заходу: семінар присвячено розгляду інструментарію соціального медіамакетингу, який може бути використаний у системі освіти. Питання до обговорення: теоретичні основи соціального медіамакетингу; соціальний медіамакетинг у вищій школі; соціальний медіамакетинг психологічної служби ЗВО.

2. Тема заходу: «Екологопросвітницька робота в початковій школі». Кількість учасників: близько 50 осіб. Мета проведення заходу: розглянути основні форми екологопросвітницької роботи, які включають елементи гри і моделювання ситуацій поведінки в природному середовищі і дозволяють підвищити потенціал формування екологічної культури в молодшому шкільному віці. Питання для обговорення: педагогічні основи екологопросвітницької роботи; екологічні оповідання для молодшого шкільного віку.

3. Тема заходу: «Готовність молоді до сімейного життя». Кількість учасників: близько 30 осіб. Мета проведення заходу: висвітлити соціально-психологічні аспекти проблеми готовності студентської молоді до сімейного життя. Презентувати дослідження студентів-психологів з даної проблематики. Питання для обговорення: соціально-психологічні аспекти готовності молоді до сімейного життя; дослідження студентів психологів з проблематики готовності молоді до сімейного життя. На цьому заході були презентовані дослідження за темою: «Екологічно відповідний стиль життєдіяльності сучасної сім'ї», «Сучасна сім'я з високим рівнем екологічної культури».

4. Тема заходу: «Психологічний портрет підприємця». Кількість учасників: близько 45 осіб. Мета проведення заходу: висвітлити теоретичні аспекти психологічного портрету підприємця, презентувати дослідження студентів-психологів з даної проблематики. Питання для обговорення: інтелектуальні особливості підприємницької діяльності; комунікативний аспект підприємницької діяльності; мотиваційно-вольовий аспект підприємницької діяльності. Сучасний вплив до підприємницької діяльності привертає увагу студентів та молодих вчених у ракурсі екологічності результатів підприємницької діяльності у зв'язки з динамічною інтенсивністю такого напрямку в системі «Людина-Природа».

5. Тема заходу: «Сучасні ігрові форми в екологічному вихованні дітей». Кількість учасників: близько 30 осіб. Мета проведення заходу: розглянути основні сучасні форми екологопросвітницької роботи, які включають елементи гри і моделювання ситуацій поведінки в природному середовищі і дозволяють підвищити потенціал формування екологічної культури в дошкільному та молодшому шкільному віці. Питання для обговорення: педагогічні основи екологопросвітницької роботи з дітьми; сучасні ігрові форми екологічної роботи з дітьми.

6. Загальноуніверситетський семінар-практикум за темою

«Екологічний та енергетичний менеджмент». Мета проведення заходу: висвітлити теоретичні аспекти екологічного та енергетичного менеджменту, презентувати дослідження студентів-психологів з даної проблематики. На заході обговорювались проблеми і теоретичні аспекти екологічного та енергетичного менеджменту. Також презентовано дослідження студентів-психологів з даної проблематики, в яких розглянуто природоцентризм як критерій втілення новацій в енергетиці. В резюме семінару наголошено на важливості управління в системі «Людина-Природа» з врахуванням природовідповідних показників навколишнього середовища.

7. Тема заходу: «Організація наукової роботи студентів». Мета проведення заходу: через вивчення, критичний аналіз наукових праць досвідчених істориків допомогти студентам у написанні власної статті. Питання для обговорення: технологія роботи над науковою статтею; процес підготовки наукової статті.

8. Конкурс «Екологічна фотографія». Основна ідея цього заходу є дослідження впливу позитивно орієнтованих екологічних фотографій на формування екологічної свідомості та культури майбутніх фахівців, а саме їх естетичної складової.

Таким чином, перераховані загальноуніверситетські семінари в МДУ, що організовує наукове товариство «Наука майбутнього», виконують наступні соціально-психологічні функції:

- адаптивну. Спонукають до організації свого життєвого простору у відповідності сталого розвитку природного середовища («Екологопросвітницька робота в початковій школі», «Готовність молоді до сімейного життя», «Сучасні ігрові форми в екологічному вихованні дітей»);

- актуалізацій. Ознайомлення молоді із соціально-технологічними засобами, які дають змогу реалізувати творчий потенціал особистості та є природовідповідними або завдають меншу шкоду навколишньому середовищу («Психологічний портрет підприємця», «Екологічний та енергетичний менеджмент», «Організація наукової роботи студентів», «Екологічна фотографія»);

- активізацій екологічної групової діяльності. Спонукає молодь до об'єднання навколо громадських екологічних об'єднань («Соціальний медіамакетинг в освіті»).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Врахування елементів екологічної культури при проведенні загальноуніверситетських семінарів та формування природовідповідного способу життєдіяльності спрямовує молодих дослідників з різних галузей науки враховувати екологічність ідеї наукового дослідження та її результатів. Важливим стає формування у майбутніх фахівців світоглядної позиції сприйняття суспільством екологічних результатів наукових досліджень, а не результатів взагалі. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні та опрацюванні бази інноваційних методичних розробок щодо екологізації наукових заходів для молоді, зокрема науково-практичних семінарів.

Список використаних джерел

1. Алмашій І. І. Особливості формування екологічної культури молоді природо центричного типу в діяльності громадських організацій / І. І. Алмашій // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота», 2014. - №30. – С.9-13.
2. Мусієнко М. М. Екологія. Охорона природи: Словник-довідник. / М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков – К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. - 624 с.
3. Москаленко В. В. Соціально-психологічні закономірності становлення економічної культури молоді: монографія / В.В.Москаленко, О.В.Лавренко, Н.М.Дембицька, І.К.Зубіашвілі [та ін.]; за ред. В.В.Москаленко – К.: Педагогічна думка, 2015. – 405 с.
4. Положення про наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених «Наука майбутнього» Мукачівського державного університету [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/hgc.pdf>

References

1. Almashiy I. I. OsoblivostI formuvannya ekologichnoyi kulturi molodi prirodо tsentrichnogo tipu v dlyalnostI gromadskih organIzatsiy / I. I. Almashiy // Naukoviy vIsnik Uzhgorodskogo natsIonalnogo unIversitetu: SerIya «PedagogIka. SotsIalna robota», 2014. - #30. – S.9-13.
2. MusIenko M. M. EkologIya. Ohorona prirodi: Slovník-dovIdnik. / M. M. MusIenko, V. V. Serebryakov – K.: T-vo «Znannya», KOO, 2007. - 624 s.

3. Moskalenko V. V. Sotsialno-psihologichni zakonomi stanovlennya ekonomichnoyi kulturi molodi: monografiya / V.V.Moskalenko, O.V.Lavrenko, N.M.Dembitska, I.K.Zublashvili [ta In.]; za red.. V.V.Moskalenko – K.: Pedagogichna dumka, 2015. – 405 s.

4. Polozhennya pro naukove tovaristvo studentiv, aspirantiv, doktorantiv ta molodih vchenih «Nauka maybutnogo» Mukachivskogo derzhanogo univrsitetu [WORKING REPORT FOR 2020]. [online] Available at: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/hgc.pdf>

В статті розглянуто поєднання соціально-психологічних характеристик екологічної складової наукових общезуниверситетських семінарів. Проведення науково-практичних семінарів розглянуто з використанням наступних соціально-психологічних функцій екосоціалізації: екологічна адаптація, екологічна актуалізація, активізація екологічної діяльності. Указано на те, що центричною характеристикою екологічноприемного стилю життєдіяльності общества є поняття екологічної культури, визначає форму такого стилю життєдіяльності і є рушійною силою в прийнятті рішень при взаємодії в системі «Чоловік-Природа».

Ключові слова: науково-практичний семінар, екологічна культура, освіта, навчання.

The article considers the combination of socio-psychological characteristics of the environmental component at common university seminars: "Theoretical foundations of social media marketing", "Social media marketing in high school", "Social media marketing of the psychological service of the University", "Pedagogical bases of environmental education", "Environmental-themed stories for primary school age", "Socio-psychological aspects of youth readiness for family life", "Researches of students psychologists on the issues of youth readiness for family life", "Intellectual features of entrepreneurial activity", "Communicative aspect of entrepreneurial activity", "Motivational and volitional aspects of entrepreneurial activity", "Pedagogical foundations of environmental education for children", "Environmental-themed games for children " "Technology of writing a scientific article", "The process of preparing a scientific article". Scientific and practical seminars include the following social and psychological functions of ecosocialization: ecological adaptation, ecological actualization, activation of ecological activity. The main characteristic of the environmentally friendly lifestyle of society is the concept of ecological culture. Taking into account the elements of ecological culture at university seminars and the formation of environmentally friendly lifestyles, young researchers from different fields of science, take into account the environmental friendliness of the idea of scientific research and its results. In the future, it is important to develop the data of methodological developments for the greening of scientific activities for young people, including scientific and practical seminars. It has been pointed out that the skills are applied not only in the system of "Man-Man" concept, but also in the system "Man-Nature". Therefore, it is important to hold general university events, scientific and practical seminars in compliance with the principle of ecocentrism.

Key words: scientific seminar, practical seminar, ecological culture, education, training.

УДК 159.9:07:095.5

DOI 10.31339/2413-3329-2020-1(11)-276-281

Волобуєва Олена Федорівна,

доктор психологічних наук, професор,

orcid id 0000-0003-4010-6398

Федик Андрій Олександрович,

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

orcid id 0000-0003-1122-2613

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

У статті подано результати експериментальної перевірки програми розвитку професійного мислення майбутніх офіцерів-прикордонників. До складу вибірки увійшли курсанти 3-го курсу всіх факультетів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, яких було розподілено на дві групи – експериментальну та контрольну. У подальшому було проведено діагностичне дослідження рівня сформованості професійного мислення курсантів за визначеними критеріями (когнітивним, потребнісно-мотиваційним, операційним) та рівнями (високим, середнім, низьким). Результати дослідження на початку експерименту 2015-2016 навчального року засвідчили наявність проблематики розвитку професійного мислення майбутніх офіцерів-прикордонників, а також підтвердили відсутність істотної різниці станів груп за визначеними рівнями та критеріями сформованості. Для підтвердження достовірності однорідності контрольних та експериментальних груп їх було перевірено за допомогою статистичного критерію Пірсона. Далі було здійснено зовнішній вплив на досліджувані експериментальні групи комплексом розроблених засобів авторської програми розвитку професійного мислення. В основу розробленої програми покладено концептуальні положення проблемного навчання як управління учинною діяльністю за Ю. І. Машицем. Результати експериментального дослідження засвідчили позитивні зміни (не менше 95%) у сформованості відповідних компонентів професійного мислення курсантів всіх груп.

Ключові слова: програма розвитку професійного мислення, проблемне навчання, управління учинною діяльністю, майбутній офіцер-прикордонник.

Постановка проблеми. Специфіка професійної діяльності персоналу Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), які виконують завдання в умовах значних психологічних навантажень, сучасних викликів і загроз та режими реального часу, обумовлює потребу в сформованості відповідного рівня їх професійного мислення; психологічної готовності ефективно розв'язувати професійні задачі з охорони та захисту Державного кордону України.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових доробок щодо розвитку професійного мислення фахівців у різноманітних галузях (Г. В. Капосльоз, А. Г. Караяні, В. О. Лефтеров, Г. В. Ложкін, А. Г. Маклаков, С. А. Мул,

Є. М. Потапчук, В. І. Осьодло, О. Д. Сафін, М. І. Томчук, Б. М. Теплов, С. О. Філіпов, Т. Д. Щербан, В. В. Ягупов та ін.); психологічного аналізу особливостей професійної діяльності охоронців кордону (С. А. Мул, Е. М. Потапчук та ін.); розв'язування професійних задач (Г. О. Бал, Ю. І. Машбиць, Т. Гергей, та ін.), а також сутності понять «професійне мислення» (Б. Г. Ананьєв, А. В. Брушлинський, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, О. М. Леонтьєв, Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, В. О. Моляко, Ю. І. Машбиць, С. Л. Рубінштейн та ін.) засвідчили актуальність обраної теми дослідження, але водночас з'ясовано, що на сьогодні поза увагою науковців залишилися проблеми розвитку професійного мислення офіцерів-прикордонників.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>